

Fylkesrådet i Nord-Trøndelag

Nord-Trøndelag fylkeskommune

SAKSPROTOKOLL

Sak nr. 11/153

Høring av NOU 2011: 3 Kompetansearbeidsplasser - drivkraft for vekst i hele landet

Behandlet/Behandles av	Møtedato	Sak nr .
Fylkesrådet i Nord-Trøndelag	16.8.2011	11/153

Saksbehandler: Arild Egge
Arkivsak: 11/02461
Arkivkode: 300

Fylkesrådets innstilling til vedtak:

Fylkesrådet i Nord-Trøndelag mener at NOU 3: 2011 systematiserer og gir gode begrunnelser for økt fokus og økt virkemiddelbruk innenfor nærings – og regionalpolitikken i Norge.

Som et distriktsfylke er Nord-Trøndelag opptatt av en balansert utvikling mellom distrikt og sentrum når det gjelder kompetansearbeidsplasser. Imidlertid er det viktig å erkjenne at det offentlige bare i begrenset grad kan ha en direkte påvirkning av utviklingen her, når en ser bort fra de tilfeller hvor det offentlige selv utlokaliserer denne type arbeidsplasser. Dette betyr at fokus må legges på å tilrettelegge for at bedrifter og etablerere finner det lønnsomt og hensiktsmessig å lokalisere seg. Slik sett oppfattes utvalgets samlede tiltakspakke som et vesentlig skritt mot å realisere flere kompetansearbeidsplasser også utenom de store sentraene.

Fylkesrådet oppfatter imidlertid at enkelte av de tiltakene som utvalget skisserer tyngre og viktigere enn andre om en skal oppnå den ønskede effekten.

Fylkesrådet vil peke på viktigheten av kommunikasjoner, både når det gjelder transportmuligheter og digital infrastruktur i tilknytning til denne type arbeidsplasser. De tiltak som skisseres mht. kopling av regionale arbeidsmarkeder og flyplasstrukturen er derfor etter vår vurdering svært avgjørende.

Fylkesrådet vil peke spesielt på nødvendigheten av at den digitale infrastrukturen oppgraderes til bredbåndshastigheter som fibernett eller tilsvarende. Skal hele landet gis samme mulighet for å utvikle denne type arbeidsplasser vil dette kreve et radikalt løft i virkemiddelbruken fra det offentlige for å få dette på plass.

Utredningen skisserer flere tiltak som direkte berører statens politikk med hensyn til utlokalisering av nye statlige arbeidsplasser. Fylkesrådet mener dette er en politikk som har vist seg å ha god virkning og som har gitt synlige resultater i de fleste tilfeller hvor slike grep er tatt.

Fylkesrådet ser videre boligsituasjonen som en begrensning for utviklingen av distriktene. Det er stort behov for nye boliger i flere av distriktskommunene, men de økonomiske rammebetingelsene som ligger til grunn er ikke tilstrekkelig attraktive for at folk og kommuner/boligselskaper tar risikoen med å oppføre boliger i disse kommunene. En mer aktiv boligpolitikk – ikke minst ved å bruke Husbankens virkemidler er en god strategi.

Personrettede ordninger som nedskrivning av studielån og stipendordninger er tiltak som fylkesrådet mener har god virkning på rekruttering av nøkkelpersoner til kompetansearbeidsplasser. Erfaringer fra Finmark, men også fra vårt eget fylke viser at dette gir betydelige effekter og vi mener at disse ordningene bør utvides både geografisk og til å omfatte etter- og videreutdanning.

Når det gjelder utvalgets forslag om å fjerne pendlerfradraget og heller satse på infrastrukturtiltak som gir tidsbesparelse og bedret tilgjengelighet er fylkesrådet helt enig i dette.

Fylkesrådet registrerer at utvalget har tatt opp i seg forslaget fra den nylig gjennomførte evalueringen av Innovasjon Norge med hensyn til forenkling og styring. Dette er helt i tråd med fylkeskommunens høringsinnspill i denne saken.

Til slutt vil fylkesrådet peke på de tiltak som skisseres for bedre å kunne utnytte den ressurs våre nye landsmenn representerer. Dette er tiltak som på kort sikt vil ha gode effekter på økt tilfang/rekruttering av kompetansearbeidsplasser i distriktene.

Protokoll

Innstillingen ble enstemmig vedtatt.

Fylkesrådets vurdering:

Jeg oppfatter NOU 2011: *3 Kompetansearbeidsplasser – drivkraft for vekst i hele landet* som et godt og gjennomarbeidet dokument som gir mange gode innspill til en forsterket regional- og distriktpolitikk.

Jeg mener de tiltak som er skissert i stort vil bidra positivt for å utvikle denne type arbeidsplasser i distriktsnorge, men i uttalelsen fra fylkeskommunen foreslår jeg å trekke fram noen tiltak som oppfattes som spesielt viktige sett fra vårt ståsted.

Steinkjer, 11. august 2011

Ingvild Kjerkol
fylkesråd for regional utvikling

Saksutredning for fylkesrådet

Sammendrag

Regjeringen oppnevnte i januar 2010 et utvalg for å fremme konkrete forslag til tiltak for å sikre at kompetansearbeidsplasser og nye statlige arbeidsplasser blir spredt i hele landet. Utvalget ble også bedt om å foreslå tiltak for å sikre rekruttering til kompetansearbeidsplasser i distriktene. Med kompetansearbeidsplasser menes i denne sammenhengen arbeidsplasser som krever høyere utdanning.

Utredningen inneholder til sammen 26 forslag som skal støtte opp under følgende fem innsatsområder:

1. Utvikle robuste arbeidsmarkeder
2. Utvikle attraktive arbeidsplasser for høyere utdannede
3. Styrke tilgangen til kompetent arbeidskraft
4. Utvikle regional kunnskapsstruktur for samarbeid og livslang læring
5. Omstilling av jobber, mennesker og steder

De ulike tiltakene er nærmere omtalt i saken og det er trukket fram noen tiltak som oppfattes som spesielt viktige sett fra fylkeskommunens ståsted.

Hjemmel/Referanse for saken:

NOU 2011: 3 Kompetansearbeidsplasser – drivkraft for vekst i hele landet.

Dokumenter som følger saken – som link:

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/krd/dok/nouer/2011/nou-2011-3.html?id=635173>

Utredning:

Innledning/bakgrunn

NOU 2011: 3 Kompetansearbeidsplasser – drivkraft for vekst i hele landet er sendt på brei høring med frist 9.august. Utvalget som ble nedsatt hadde følgende mandat:

«Bakgrunn

- *Bakgrunnen for å setje ned eit slikt utval er dei store strukturelle endringane i arbeidsmarknaden:*
- *Ein stor del av veksten i arbeidslivet kjem i spesialiserte, kunnskapsintensive bransjar i arbeidsmarknaden rundt Oslo. Samstundes er*

sysselsettinga redusert i industri og primærnæringar utanfor dei større byregionane.

- *Statlege verksemder har dei siste tiåra konsentrert fagmiljøa sine til færre stader. Mange område slit med å rekruttere til og halde på personar i spesialiserte og kunnskapsintensive stillingar.*

Utvalet skal fremje konkrete forslag til tiltak for å sikre at kompetansearbeidsplassar og nye statlege arbeidsplassar vert spreidd i heile landet. Tiltak for å sikre rekruttering til kompetansearbeidsplassar i distrikta skal også vurderast.

- *Med kompetansearbeidsplassar meinast i denne samanhengen spesialiserte arbeidsplassa med krav til høgare utdanning.*
- *Utvalet skal vurdere tiltak som kan treffe både offentlege og private kompetansearbeidsplassar.*
- *Utvalet skal byggje forslaga på kunnskap om korleis slike arbeidsplassar vert lokaliserte i arbeidsmarknader av ulik storleik, viktige rammevilkår for slik lokalisering og korleis rekrutteringa til kompetansearbeidsplassar er i ulike typar arbeidsmarknader.*
- *Utvalet skal vurdere samfunnsøkonomiske konsekvensar av forslag til tiltak, og i denne samanhengen vurdere konsekvensar av tiltaka på funksjonsmåten til arbeidsmarknaden. Minst eitt av forslaga skal baserast på uendra ressursbruk.*

Utvalet skal leggje fram sine tilrådingar i februar 2011.»

Utvalget ble oppnevnt med følgende sammensetning:

- Professor Karen Helene Ulltveit-Moe, Universitetet i Oslo (leder)
- Selvstendig næringsdrivende Åsa Elvik
- Seniorrådgiver Lillian Hatling, Kompetansesenter for distriktsutvikling
- Forskningsdirektør Torbjørn Hægeland, Statistisk Sentralbyrå
- Professor Kjell Gunnar Salvanes, Norges Handelshøyskole
- Regionaldirektør Jan Per Styve, Hordaland Fylkeskommune
- Direktør Roar Tobro, Møreforsking

Saksframstilling/problemstillinger

I det følgende gis en forkortet versjon av utvalgets analyse av situasjonen og en gjennomgang av utvalgets konkrete forslag. Til slutt gis en vurdering

av forslagene, med vekt på noen av de tiltak som vurderes som spesielt viktige.

Rapportens analyse

Bak forslagene som utvalget kommer med ligger en brei og grundig analyse av viktige samfunnsforhold. Vi har under pekt på noen av disse forholdene og noen viktige forutsetninger som danner grunnlag for utvalgets anbefalinger om tiltak som kan bidra til spredning av kompetansearbeidsplasser samt rekruttering til slike kompetansearbeidsplasser i hele landet, slik mandatet ber om.

- Norge har en høyt utdannet befolkning. Dette gir oss et relativt konkurransefortrinn i kunnskapsintensive næringer. Det innebærer også at det er sannsynlig – og ønskelig fra et ressursperspektiv – at veksten i norsk næringsliv hovedsaklig skjer innenfor næringer som nyttiggjør seg av arbeidskraft med høyere utdanning.
- En sterkere geografisk spredning av kompetansearbeidsplasser vil være en viktig faktor for å legge til rette for at flere velger å flytte til og bli boende i andre deler av landet enn Oslofjordområdet og de andre større byene. Men vekst i kompetansearbeidsplasser i hele landet oppnår vi kun dersom forholdene ligger til rette for lønnsom verdiskaping som sysselsetter høyt utdannet arbeidskraft.
- Over tid vil tilgangen på arbeidsplasser styre hvilke regioner som har befolkningsvekst og hvilke som ikke har det. Velfungerende arbeidsmarkeder spiller derfor en avgjørende rolle for all lokal og regional samfunnsutvikling.
- Vi vet at det flere steder er et misforhold mellom tilbud og etterspørsel på kompetansearbeidsplasser. Noen steder sliter private og offentlige virksomheter med rekrutteringen, mens andre steder er det mangel på arbeidsplasser for høyere utdannede.

Vi nevner her noen viktige forutsetninger som utvalget har lagt til grunn for å utvikle kompetansearbeidsplasser er:

- Vekst i kompetansearbeidsplasser krever i første rekke at Norge framstår som et attraktivt sted for kompetanseintensiv aktivitet.
- Hvis vi skal opprettholde den høye velferden vi har i Norge i dag, må vi utnytte ressursene våre effektivt og ta hele landet i bruk.
- Velfungerende regionale sentra kan være en avgjørende faktor for at et regionalt arbeidsmarked skal oppnå kritisk masse, og med det gi grobunn for vekst i kompetansearbeidsplasser. Teknologien kan også bidra til å binde sammen arbeidsmarkeder.
- Balanse mellom tilbud og etterspørsel etter mennesker med høyere utdanning er grunnleggende for nasjonal og regional utvikling av kompetansearbeidsplasser. Andelen med høyere utdanning er ventet å øke framover for å møte en større etterspørsel.

- En sterk konsentrasjon av økonomisk aktivitet, vil kunne gi store forskjeller i verdiskaping og velferd mellom regioner. Mennesker i noen deler av landet kan stå uten arbeid, falle ut av arbeidsstyrken eller måtte flytte. Dette kan bety at det ut fra rene effektivitetsbetraktninger eller for å få en størst mulig samlet verdiskaping, kan være behov for offentlig inngripen og en politikk som sørger for en regional balansert utvikling og at en størst mulig andel av landets ressurser blir tatt i bruk.
- Over tid ser imidlertid innvandrernes sysselsetting og mobilitet ut til å bli mer lik nordmenns, både geografisk og næringsmessig. Det positive bidraget fra innvandring til en balansert regional sysselsettingsutvikling, ser således ut til i første rekke å være av midlertidig karakter.
- Forhold som utvalget mener er avgjørende for et arbeidsmarkeds attraktivitet er blant annet fysisk og digital infrastruktur, kompetansetilgang, lokal kjøpekraft, dynamikk, omstillingsevne og bransjebredde. Utvalget finner ikke noen klar sammenheng mellom tilstedeværelse av universitet og høyskoler og vekst i kompetanseintensiv sysselsetting i forhold til annen sysselsetting.

Utvalgets forslag til tiltak

Det er svært få virkemidler som i dag er direkte rettet mot spredning av og rekrutteringen til kompetansearbeidsplasser. Generelle regional- eller distriktpolitiske virkemidler kan likevel ha en effekt også på dette området. Men for å møte utfordringene knyttet til kompetansearbeidsplasser trenger man en helhetlig innsats på mange politikkområder. Det er viktig at distrikts- og regionalpolitikken, samferdsels- og kommunikasjonspolitikken, nærings- og innovasjonspolitikken, arbeidsmarkeds- og velferdspolitikken, utdannings- og forskningspolitikken, helsepolitikken, samt mangfolds- og integreringspolitikken trekker i samme retning.

Utvalget mener at en helhetlig og koordinert politikktutforming er nødvendig for å skape, og rekruttere til, kompetansearbeidsplasser i hele landet.

Tilgang til jobb og regioners evne til å rekruttere arbeidskraft er avgjørende for å sikre likeverdige levekår og utnytte verdiskapingspotensialet i hele landet.

Utvalget mener at noen innsatsområder er særlig viktige for at vi skal oppnå en balansert regional utvikling med høyest mulig ressursutnyttelse, og for at Norge skal være et attraktivt lokaliseringvalg i framtiden:

- **Robuste arbeidsmarkeder**
- **Flere kompetansearbeidsplasser**
- **Styrket rekruttering til hele landet**

- **Regional kunnskapsinfrastruktur**
- **Omstilling av jobber, mennesker, bedrifter og steder**

Under gjengis utvalgets konkrete forslag til tiltak tilknyttet disse 5 innsatsområdene. (I NoU 2011: 3, kap. 1. *Mandat og sammendrag* er det gitt nærmere analyser og begrunnelser av tiltakene)

Robuste arbeidsmarkeder

Utvalgets forslag til tiltak:

- Arbeide for en aksept for at virkemiddelssonene kan inndeles etter arbeidsmarkedsregioner for å fremme utviklingen av robuste bo- og arbeidsmarkedsregioner.
- Inkludere et etappemål knyttet til regionforstørring og robuste arbeidsmarkeder i Nasjonal transportplan for 2014 – 2023.
- Prioritere infrastrukturtiltak som utvider og/eller kobler sammen regionale arbeidsmarkeder.
- Flyplasstrukturen og flytilbudet må utredes for å se om dagens struktur og tilbud tilfredsstiller det kompetanseintensive arbeidslivets behov.
- Ved opprettelsen av nye statlige arbeidsplasser bør man velge lokalisering i regionale sentra som bidrar til å utvikle robuste arbeidsmarkeder.
- Tilrettelegge for, og gi insentiver til, at lokalisering av ulike funksjoner innen statlige virksomheter kan skje utenfor hovedstadsregionen.
- Tilrettelegge systematisk for fjernarbeid og stedsuavhengige arbeidsplasser innen offentlig sektor.
- Utrede muligheten for å innføre regional forankring av hovedkontor for heleide offentlige selskaper som en eksplisitt målsetting i eierskapspolitikken.

Flere kompetansearbeidsplasser

Utvalgets forslag til tiltak:

- Innføre særskilte retningslinjer og krav til metode, data og analyse som benyttes ved evalueringer av virkemiddelbruken
- Prioritere og øke satsingen på utbygging av høyhastighets bredbånd over hele landet.
- Forenkle målstrukturen og styringen av Innovasjon Norge, for å legge til rette for større og mer målrettede satsinger.
- Prioritere virkemidler som kan bidra til å utvikle sterke næringsklynger og kompetansemiljøer. Dette gjelder også virkemidler som bidrar til omstilling av bedrifter og næringsmiljøer i retning av kompetanseintensiv aktivitet.

Styrke rekrutteringen

Utvalgets forslag til tiltak:

- a. Prioritering av infrastrukturtiltak som gir tidsbesparelse og bedret tilgjengelighet framfor personrettede virkemidler, herunder fjerning av pendlerfradraget.
- b. Vurdere om ordningen med avskrivning av studielån kan utvides for å styrke tilgangen på arbeidskraft med høyere utdanning i utvalgte geografiske områder.
- c. Gjennomføre en evaluering av de samfunnsøkonomiske gevinstene ved regionale traineeordninger, som grunnlag for en eventuell utvikling og utvidelse av ordningen.
- d. Legge til rette for god norskopplæring og mer effektiv godkjenning av eksisterende utdanning for innvandrere.
- e. Fremme kommunale utleieboliger som rekrutteringsvirkemiddel, gjennom å opprette en ordning gjennom Husbanken som avlaster kommunene for risikoen knyttet til bygging av slike boliger, forutsatt at kommunene selv tar initiativ til og legger til rette for en slik satsing.
- f. Oppmuntre til etablering av internasjonale skoler for å styrke regionale arbeidsmarkeders attraktivitet.
- g. Legge til rette for, og oppmuntre til, opprettelsen av næringstilknyttet spesialisert videregående utdanning (TAF-tilbud) i flere regioner enn i dag.

Regional kunnskapsstruktur for samarbeid og livslang læring

Utvalgets forslag til tiltak:

- a. Økt samarbeid mellom utdanningsinstitusjoner, arbeidsliv og NAV, for å sikre relevansen og finansieringen av et desentralisert etter- og videreutdanningstilbud.
- b. Studielåns- og stipendordninger for etter- og videreutdanning bør styrkes og gjøres betinget av gjennomføring.
- c. Gi universiteter og høyskoler sterkere insentiver til å samarbeide med lokalt næringsliv om innretning og spesialisering av utdanningstilbudet tilpasset lokalt arbeidslivs behov.
- d. Finansieringssystemet, herunder midler knyttet til satsingen på «Samarbeid, arbeidsdeling og konsentrasjon», må utformes slik at universiteter, høyskoler og instituttsektoren kan spille en sterkere rolle i lokal kunnskapsformidling, innovasjon og omstilling til kunnskapsintensivt næringsliv.

Omstilling av jobber, mennesker og steder

Utvalgets forslag til tiltak:

- a. Målretting av arbeidsmarkedstiltak mot omstillingsbehovene i de regionale arbeidsmarkedene
- b. Adgangen til å gi støtte til etter- og videreutdanning bør utvides for å bidra til at arbeidstakere skal komme i nytt produktivt arbeid.
- c. Virkemiddelbruken på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer bør koordineres bedre med sikte på tidlig innsats for omstilling til *kompetanseintensiv virksomhet*.

Drøfting/konklusjon

I relasjon til den korte tiden utvalget har hatt til disposisjon er det en grundig og omfattende analyse som ligger som basis for de konkrete forslagene.

Forslagene som utvalget kommer med kan på mange måter likevel tolkes som at utvalget har tro på mange av de ordninger/prioriteringer som i dag ligger til grunn for nærings- og regionalpolitikken. Slik sett oppfattes forslagene ikke som verken svært radikale eller svært originale. Imidlertid må budskapet oppfattes som en klar oppfordring om å sette fart på og gi næring til mange av de prosesser er anbefalt gjennom tidligere NoUer/Stortingsmeldinger.

NoU 3: 2011 oppfattes i lys av dette som et dokument som systematiserer og gir gode begrunnelser for økt fokus og økt virkemiddelbruk innenfor nærings – og regionalpolitikken.

Som et distriktsfylke er Nord-Trøndelag opptatt av en balansert utvikling mellom distrikt og sentrum når det gjelder kompetansearbeidsplasser. Imidlertid er det viktig å erkjenne at det offentlige bare i begrenset grad kan ha en direkte påvirkning av utviklingen her, når en ser bort fra de tilfeller hvor det offentlige selv utlokaliserer denne type arbeidsplasser. Dette betyr at fokus må legges på å tilrettelegge for at bedrifter og etablerere finner det lønnsomt og hensiktsmessig å lokalisere seg. Slik sett oppfattes utvalgets samlede tiltakspakke som et vesentlig skritt mot å realisere flere kompetansearbeidsplasser også utenom de store sentraene.

Imidlertid oppfattes enkelte av de tiltakene som utvalget skisserer tyngre og viktigere enn andre om en skal oppnå den ønskede effekten. Nord-Trøndelag fylkeskommune vil her nevne noen av de tiltak som vi vurderer som mest avgjørende;

Nord-Trøndelag fylkeskommune har gjennom sitt tiltaksarbeid sett viktigheten av at kommunikasjoner, både når det gjelder transportmuligheter og digital infrastruktur i tilknytning til denne type arbeidsplasser. De tiltak som skisseres mht. kopling av regionale arbeidsmarkeder og flyplasstrukturen er derfor etter vår vurdering svært avgjørende.

Når det gjelder den digitale infrastrukturen, så har fylket nå svært høy dekningsgrad, men med svært ulik standard. Skal distriktsnorge konkurrere om kompetansearbeidsplasser er det helt nødvendig at denne infrastrukturen oppgraderes til bredbåndshastigheter som fibernett eller tilsvarende. Når vi ser på de gjenstående prosjektene som kan gi full dekning er mange av disse svært dyre og kostnadskrevende. Skal hele landet gis samme mulighet for å utvikle denne type arbeidsplasser vil dette kreve et radikalt løft i virkemiddelbruken fra det offentlige for å få dette på plass.

Så skisseres flere tiltak som direkte berører statens politikk med hensyn til utlokalisering av nye statlige arbeidsplasser. Dette mener vi er en politikk som har god virkning og har gitt synlige resultater i de fleste tilfeller hvor slike grep er tatt.

En annen erfaring vi har fra vårt fylke er at boligsituasjonen ofte er en begrensning for utviklingen. Det er stort behov for nye boliger i flere av distriktskommunene, men de økonomiske rammebetingelsene som ligger til grunn er ikke tilstrekkelig attraktive for at folk og kommuner/boligselskaper tar risikoen med å oppføre boliger i disse kommunene. En mer aktiv boligpolitikk på dette området – ikke minst ved å bruke Husbankens virkemidler er en god strategi.

Så vet vi fra tidligere at personrettede ordninger som nedskrivning av studielån, stipendordninger er tiltak som fremmer rekruttering av nøkkelpersoner som også vil være viktig for denne type arbeidsplasser. Erfaringer fra Finmark, men også fra vårt eget fylke (Indre Namdal hadde en slik ordning i sin tid) har vist oss at dette gir betydelige effekter og vi mener absolutt at disse ordningene bør utvides både geografisk og til å omfatte etter- og videreutdanning. Når det gjelder utvalgets forslag om å fjerne pendlerfradraget og heller satse på infrastrukturtiltak som gir tidsbesparelse og bedret tilgjengelighet er vi helt enige i dette.

Vi registrerer at utvalget har tatt opp i seg forslaget fra den nylig gjennomførte evalueringen av Innovasjon Norge med hensyn til forenkling og styring. Dette er helt i tråd med fylkeskommunens høringsinnspill i denne saken.

Til slutt vil vi peke på de tiltak som skisseres for bedre å kunne utnytte den ressurs våre nye landsmenn representerer. Dette er et tiltak som vil virke på generell basis, men som vi på kort sikt tror kan ha gode effekter på økt tilfang/rekruttering av kompetansearbeidsplasser i distriktene.